

40 **ФУРУВ**

ի կենցաղում միջև կեցած անհավասարությունները բառնալու համար

Մ' եւս անորոշի՝

ի կենցաղում միջև կեցած անհավասարությունները բառնալու համար

վերջապէս իւր հրաժարականն
առեր է :

Թաղ. խորհուրդը, Պատրիարքական
Փոխանորդ. Հօր յորդորանաց վրտ
վերջապէս իւր հրաժարականն
առեր է:

Տեղանք այս օրերս Բ. Դուռը պիտի ներկայացուցնէ : Կը յուսանք թէ ի մօտոյ կարող կը լինինք գտնայնել մեր ընթերցողաց օրինաւոր հետաքրքրութիւնն, Հայոց Պատրիարքարանի Յիշատակագրոյն ալ եթէ ոչ ամբողջ խորգմանութիւնը, գէթ մէկ ընդարձակ քաղուածը ներկայ յետի իրենց :

Եգիպտոսի խնդրոյն նկատմամբ որոշումը պիտի լինէ տակաւին թէ Բ. Դուռը յայտնի մշտմամբ Սուտանն ի կողմը, զի ապացուցուած է թէ խորիմի կառավարութիւնն ինքեան իշ կարող պահպանել Եգիպտոսի իշխանութիւնն այդ ընդարձակ երկրորին վրայ, վանելով և ջանքախեղ Սուտ Մարգարէն, Ընդհանուր վարանում մը տրելով ին թուրք, անտարակապ շատ չանցած պիտի վարատի : Արգէն Մէհմէտ ինք ըստ վերջին լրոց, միւս գործունէութիւն մը չցուցուց և կ'երեւի թէ բուն իսկ Սուտանի մէջ իրենց գէտ յարուցած է զօրաւոր ցեղապետներ, որոց հետ կառնադնելով ժամանակ կ'անցունէ և այնպէս բարեբարտարաբար պատեհ հաճելի դատալ որպէս զի ներդոսի, վստիկոր թէյմիս ամիսնց վրայ հասուն ծրարգրեր կազմակերպ Սուտանի նկատմամբ : Այլ ինչ որ լինի, սա ըստող է թէ Սուտանի խնդիրն ուսպիսի աստիճան կ'առնա որ Անգլիայի պաշտօնակցաւ յաջորդ իջնութեան բոլորովին քաջութեւ զաղգիւրդ իրականացումն, որ ընդհանրապէս Անգլիոյ Ազատականութեւ զաղապարն էր տակաւին քանի տարի առաջ :

Բայց եթէ Եգիպտոսի հետեւին Օսմանեան Տէրութեան ծայրին զմանեւոր ուրիշ երկրներ, զի տեւնենք թէ Թուրքիոյ բոլոր սահմանադրոց վրայ կատարեալ հաղորդութիւն կը տրիէ : Արաբիա Սուրիա, Բերքատան, Ալաշան հանդարտ են կատարելապէս և ապրիմակ յոյժ գտնացուցել է երկրտակաւ դարգացման տեսակետով Արգէն հին տարին բոլոր եւրոպական համար ալ խաղաղ տարի մ'եղաւ թէեւ մանր մուշը խնդիրներ մեր ընդ մերթ միմաստեան հոլորդուն և եւր տարւել սկզբնականութեւ առթիւ Գերմանիոյ վիճակէս հայտն յոյժ հանձն ի կողակցէն զը տուած մեզ կարեւոր նամակի մը ձեռնարկ յորում Եւրոպայի խաղաղութեան պահպանումը կ'երաշխսուրէ : Ֆրանսիա, Գերմանիա, Ռուսիա, Աւստրիա և Իտալիա ըշարունակն միւս խնամ տանել իրենց պապառաղնութեանց, բայց բարեբար դարձը չկայ մանր խնդիր մը, ու մօտաւոր ապագայի մէջ Եւրոպական խաղաղութեան խանգարման երկիւղ տայ : Իբրեւ արտաքին ձեռնարկութիւն, Ալգերիա արդէ բաւական կ'ընդունեն Եգիպտոս և ներքին խնդիրներ կը դարձնէ Ալաշանական նախարարութեան մը շուքեալ ժամանակն ու խնամքն, որոյ դիմելը շատ չէ տկարացած, հաղորդակ մասնակի անյայտութեան քրտանա ըշարունակել իւր երկրապալութիւնը Գոնչլիքեան թերապալութիւնը և ջնխառնալ թէ պէտք ունայնակ տակաւին չհամարձակել յայտնապէս պատերազմի ընդունել Ֆրանսայի դէմ, որ Միասնականութեան հետ ունեցած վեճալ կը շարունակէ միւս կողմէ, մինչև զեւ Պ. ժ. Ֆերէրի նախարարութիւնը դժուարաւ կը յաշտի միութիւն պահպանել Հանրապետական մեծ մասնակցեան մէջ և պահել իւր դիրքը : Ռուսիա կը տեսնէ թէ յեգեմոնիական հուրը չէ մարած դեռ ալ Երեւութեան միջոցով մը տալակէն մերթ ընդ մերթ կ'արձակէ կայծեր, որը արհամարհելի չեն ուստի կ'անկնջէ իւր խտտութիւնն, առանց խորհելու հիմնական բարեկարգութեան ծրագրով մը վրայ, թէ պէտք ստէպ կը լուրէ կայսերաւական յանձնարարան տեսնեն, որոց բոլոր պայտօնն աւելի կամ նուազ թերի առաջարկներ ներկայիւ են : Դին չոնցնիր : Արտաքին աշխարհապալութեան մասին, Ռուսիա իւր ուղարկութիւնը կեդրոնացուցած է կեդրոնական Ասիոյ վրայ, ուր ընդարձակման և յառաջդիմութեան ծրարքը կը յորին Չերնոյեվ զօրավարի ձեռամբ, խաղաղասէր ընթացք մը բռնելով Եւրոպական տէրութեանց նկատմամբ, և մտերմական յարաբերութիւններ հաստատելով Բ. Դրան հետ : Աստորի

Իտալիայ 1883 տարւոյ մէջ քաղաքական մեծ յաղույթիւն մը ձեռն բերած էր համարուելու՝ Գերմանիոյ հետ կերելով երբեք զայս նակցութիւնն, մինչդեռ անդին Պրանսա իւր բոլոր դրացիները կ'վտանգէր։ Տանիստը դադարէի և Նորթ Ամերիկայ վեհապալար վէճի մէջ իրենց խորհրդարանաց հետ, մինչուհետ, Զուլցերիա, Հոլանտա և Պելճիքա հանդարտութիւն յառաջ կ'առնէին իրենց ներքին զարգացումը թողով որ Սպանիա քաղաքակալ ինքիդիններով իւր ժամանակն անցաւէն, և իւր բոլոր ոյժը վատն պարբերական խռովութեանց դրացի մամբ։ Իսկ Նոր Ալխարհին մէջ խաղաղութիւն կը հաստատուի Քարաւային Ամերիկա, Բանտիկ Նիւնքըքին պիտուին յառաջ կը տարուին, և Միացեալ Նահանգները զարմանալի հանդարտութեամբ մ'կը իրենց հսկայական մեծութիւնը քաղաքակալութիւն մը, որ ալ ընթացելով օր մը պիտի գերազանցէ Հին Ալխարհի լաւագոյն մասնց մեծութիւնն և քաղաքակալութիւնութիւնը, եթէ մասամբ չէ գերազանցած արդէն։

Իսկ մեր Ազգին նկատմամբ մեծ հարեան Տեսութիւնն յառաջիկայութիւնով պիտի ինքնը, որովհետեւ չենք ուզեր այդ նկատմամբ մեր օսելիքները քանի մը տողերու մէջ ընթացելու։

Այս պարտականութիւն մ'է մեզ այսօր ուրնէ շնորհատուր մեր ընթերցողները, մարթելով որ Նոր Տարբարուող մը բերէ մեր ազգայն դործոց վիճակին մէջ ալ, և ծանուցանել թէ Մահա, թէպէտ անկեալ տարւոյ մէջ երկիցս դադար ման զապալարութեամբ Նիւ Յորկային առաւած է, բայց բարոյապէս ու թէ Նոր Տարւոյն մէջ պիտի շարունակէ հրատարակել կոնսուլարային, շանտով միշտ պահէ Նոր պատուաւոր դիրքը, զոր հանրայն համարութիւնն տարիննէ հետ հաճած է տալ անոր՝ Ազգային Մարշալն մէջ։

ՅԻՇԱՍԱԿԱԳԻՐ

ՅՈՒՆԱՅ ՊՈՏՐՈՒՐ-ԲԱՐԱՆԻ

Օրերորոր Եւրոպայ առաջնաշնորհութիւնն
Հոս

(Շարունակութիւն)

Այս թագրերին մէջ կը յարկ թէ համոզուած էի որ կայսերական կառավարութիւնն այս ալ և պիտի զարկ մէջ ամեն զանցութիւն պիտի ընձեռէ Եւրոպայ։ Կ'համարձակմ' նաեւ դիտել տալ թէ, Եւրոպայ պարագային մէջ իրենց զիրը քաղաքային օրէնքը մը լուրջէ, ալ բոլորովն տարբեր կարեւորութիւն ունեցող խնդրոց վրայ, որոց անվար պահպանումը անհնար թեշտ է եկեղեցւոյ դործելու ազատութեան, ինչպէս նաեւ Օրթոտոքս ժողովուրդին կրօնական և քաղաքային կենաց։ Այս կէտին վրայ որ և է փոխութիւնն անհնար է դարձեալ, ապացուցուած է արդէ թէ առաձնաշնորհութիւնը և արտնուութիւնը, որը կայսերական կառավարութեան հանդիսաւոր խոստմանց, ապահովութեանց և երաշխաւորութեանց պաշտպանութեան յարգելու դրուած են, պէտք է որ յարգուին և անդրադարձուին յետ յետի համոզուած եմ թէ մեր սիրեցեալ վեհապետ Օլոյստ, Սուլթանին բարձր արդարութեան զգացումները չպիտի թող տան որ այս հանդիսաւոր և մրջազգային պարտականութիւնը զանց առնուին, և ոչ ալ իրաց հաստատում կարգը չընեն, զի իրաց այս կարգին, որ վաղուց անտի դոյութիւն ունի, միջազգային ընդհ. իրաւանց պաշտպանութեան ներքեւ դրուած է միջազգային վաւերացում ստացած և է այս կերպին երաշխաւորութեան պատճառաւ յաւիտեան զերծ կը մնայ ամեն վնասէ և ամեն վտանգի վտանգէն։

Սկզբանց խնդրին այսպէս լուսաբանելէ յետոյ, կ'աղայեմ այժմ Ձեր վսեմութեան՝ ներքի ինձ, որպէս զի իւրաքանչիւր առարկայի ընդ պիտի ինի պատգուցութեան թէ եկեղեցւոյ հակառակ առաձնաշնորհութիւնները դեռ վերջին օրերս աշտիւրութեամբ կամ մանաւանդ չընդունուած են։

[illegible]

կատմամբ վերջին օրերու ընդունեալ ճեղքած կատարելապէս կ'արտաբերէր մինչեւ զայսօր մեր հետեւած կանոններէն : Պատրիարքը եւ Մետրապօլիտաց Պէրաթնիքոս տրամադրութեանց համաձայն, եթէ եկեղեցականաց ոմանց ձեռքաւ կայունն հարկ լինի, Պոստոյ մի մասն Պատրիարքն եւ զաւանդաց մի Մետրապօլիտները կ'ներքակալու ու կը բանտարկեն զայն : Մետրապօլիտի մը պատահական ձեռքակալման նկատմամբ, Պատրիարքն Պէրաթնիք մէջ հետեւեալ տրամադրութիւնը կայ .

« Եթէ ըստ օրինի Մետրապօլիտ մը կամ կրօնական մը ձեռքակալեալ « Դեպքակալէ զայն » Գայով այն կեղեցականաց ձեռքակալման, Մետրապօլիտներու անմիջական իշխանութեան ներքեւ ի զրահման այս վերջնոց (Մետրապօլիտաց) Պարաթնները կը տրամադրեն . « Երբ « Եպիսկոպոս մը, քահանայ մը, կ'« Գրանար մը կամ կրօնաւոր մը « մը ձեռքակալել հարկ լինի, Մետրապօլիտը կը ձեռքակալէ զանոնց նախընթաց տրամադրութեանց համաձայն, Պատրիարքը կամ զաւանդաց մէջ Մետրապօլիտները պէտէ ձեռքակալեն կղերական դասուոր եւ իցէ մէկ անգամն, եթէ հարկ լինի : Բ. Դրան կողմէ առ Պատրիարքն ուղղուած եւ այս երկէ իշխանութեանց դիւանատանց մը պահեալ բազմիւ պաշտօնաւոր, որոց մէջ եկեղեցականաց մանց ձեռքակալման եւ նախ քաղաքատանս բանտարկման վրա խօսուած է, ինչպէս նաեւ անխղորդ վրայ դատական դործն նախարարին կողմէ 1297 Ջիզակ 14 թուով (1880 հոկտ. 6) տեղութեան ընդհ. դատախազից (միւրտախի ուսումի) ուղղեալ շրջաբերական վկայեալ են ասոր : Վերոյիշեալ շրջաբերականութեւ, դատական գործոց նախարարութիւնը կը պատուիրէր որ, եթէ կրօնական մը ձեռքակալել եւ դատել նեմարկել հարկ լինի, Պատրիարքը եւ Մետրապօլիտաց Պէրաթնիքուն, ինչպէս նաեւ աղաքային կազմակալն օրինաց մասն մասին դատեալ տրամադրութեանց համաձայն գործեն : Հետեւապէս, Մետրապօլիտին միջցաւ պէտք է ի դատ կողին կրօնականաց որ եւ իցէ մէկ անգամը, Մետրապօլիտին միջոցաւ է որ անոնց ձեռքակալումն եւ նախ քաղաքատանս բանտարկումը կրնան տեղի ունենալ : Յայտնուէ կը տեսնուի թէ կրօնականաց ձեռքակալման նկատմամբ մինչեւ զայս քաղաք գործ դրուած իմաստուն տրամադրութիւնը՝ տարատեսներուն կրօնական արժանապատուութիւնը նպաստել տեսնելն եւ ամեննորատացանու չարամիտ տարատեսութեանց դէմ կը պաշտպանէին զայն : Բայց Պէրաթնիքուն մէջ վերջին ժամանակներս մայրաքաղ. տրամադրութեանց զօրութեամբ, առանց եկեղեցական բարձրագոյն իշխանութեան իմաց տարւել կրօնականներ ձեռքակալելու մասին իշխանութեանց պէտք է կառավարական ամեն պատժատարի արուած արձանութիւններն ոչ միայն իրաց հաստատան կարգին հակադաս է այլ եւ կրօնականացուն հակադասն եւ խորապէս կը վերաւորէ Օրթոտոքս ժողովրդեան կրօնական զգաւունները :

(Ծանոթութիւն)

Հանձնա կաթողիկոսի ժամանակ, ինչպես էր կաթարաբնով նոր հայրապետի ընտրութիւնը եւ այլն («Զատարե») մէջ Սիւնեան կաթողիկոսի նշոյն օրինակ գրութիւնը համեմատելով ստորա հետ, եւ այլն եղբայրացութեան եկայ, որ կամ երկուսն էլ մի աղբիւրից են օրոշու քաղել եւ կամ մէկ Սիւնեան կաթողիկոսին ծանօթ է եղել Սահակ Սահակի գրչագրերը։ Անու առնանային Ամենեան կաթողիկոսը իսկ յիշած գրչագրից մի քանի տեղեր բաց է թողել, մի քանի բաներ էլ աւելացրել է։

Մի յարմար տարիի թողնելով դրաւար ընտգրի հաստատութիւնը և աւելորդ եւս համարում հարցրել շարաթիւթիւթի միջոցաւ («Որպիտեթիւթը կաթողիկոսին») Եւլմիամանի գրութեան մի քանի գլուխները, ծանօթութեան ձեւով ցոյց տալով, նաեւ Սիւնեան կաթողիկոսի արած փոփոխութիւնները։

Ս. Կաթողիկոսի Ժամանակ

Երբ Աստուծոյ անասնի հրամանով վերայ է հաստատ Ս. Եւլմիամանի կաթողիկոսի վախճանը, բոլոր միաբանները պէտք է ժողովուրդին եւ, ինչպէս որ օրէնքն է, դուրս բերին նորա մարերը պատանձելու եւ զգեստաւորելու։ Եւ տայ Ս. Աթոռի գլխաւոր միաբանները եւ զործակալները՝ երկու երեք հոգի, հանդուցեալ կաթողիկոսին՝ գլխաւոր պատանձելու. ներկայութեամբ եւ գլխաւորութեամբ, կընտրեն եւ վերահսկելու բոլոր դռները։ Հանդուցեալ հայրապետի թաղում են, համաձայն օրինակ, ձեռնահանով, իսկ նորա պատանձարիցը դուրս են հանում վերահսկելու եւ բաւկացնում են միաբանաց կարգում։ Եւ հարանի դռները պէտք է զգուշութեամբ եւ կընքած պահել մինչեւ նոր կաթողիկոսի ընտրութիւնը, իսկ եթէ այդ միջոցում հայրապետ լինի դրով կամ որ եւ է կապիւրաքան հանել թե հարանից, այն ժամանակ վերոյիշեալ երկու երեք անձները կաթողիկոսական գլխաւոր պատանձարից հետ միասին բաց են անում դռները, ուշած բանը դուրս են բերում, եւ նորից կընտրեն։ Այլ ունի հրաման քննութեան կամ նազուց փորձի ենթարկել վերահսկել առաւուշայ ընտրողները կամ հանդուցելու պատանձարներին)» եւ ոչ որ ունի իրաւունք զոցա ձեռնել, հարաբեր, բարձրաւոր կամ կատարաւոր մինչեւ նոր կաթողիկոսի ընտրութիւնը։ Այլ բոլոր իրաւունքները պատկանում են միմիայն նոր անտող հայրապետին եւ ուրիշ ոչ ոքի։

ԾԱՌ. Այլուք Ս. Եւլմի. Կաթողիկոսի գրութեան մէջ յաւելուած է «Եւ մանաւանդ այնպիսի վայրապար յաջ էլ յանկալ խօսողըն ոչ են օրոշու կարգ եւ բարեկամ Սիւնեան, ալ միաատուրը եւ առաւելաբարը են ընտրին, որպէս յայտնի է խոհանարանից անձանց» (Տես Զատար)։ Երեւի թէ ներկայիս պէս չափանցեալութեան ինքնած խօսակցութիւնները կաթողիկոսի վախճանման ժամանակ ուրիշ անցած են տեղի են ունեցել անցեալ դարի բնում։

Բ. Կաթողիկոսի Ժամանակ

Հանգուցեալ վերին կարգ ու կանոնով թաղելուց յետոյ, Աթոռի գործաւ կանխեր դրում են յօտուած քաղաքները եւ վախճանը՝ երեւելի առաւելորդ ներքին ու գլխաւոր իշխաններին եւ հրաւիրում են նոցա գալ Սիւնեան. Նոքա քաղաք են, ժողովում են եկեղեցւոյ մէջ, Ս. Իսման անդի առաւել, Բաթողիկոսի նախնային, երեսպետութիւնը, անձնական օգուտը, անձնական սեւը կամ համալրութիւնը եւ ուրցա նման կըրտո ձգտութեան, նոցա նախ եւ առաջ պէտք է մտածեն (ընտրել) անձի արժանաւորութեան եւ կարողութեան մասին, նա մանաւանդ ժամանակի յարմարութեանց վերաբերութեամբ։ Երկրորդ Ս. Աթոռի օգուտները պէտք է ինկատի ունենան եւ երրորդ որ «ընտրութիւնը հաստատ կուլիւթան կողմից հաստատութիւն գտնեն եւ դաշմանակի չլինին, որը ընտրելու անձի կատարելութեան գլխաւոր պարազան է. Երբ որ ժողովմանը ընդհանուր միաբանութեամբ կը գտնեն այսպիսի մի արժանաւոր անձը հաւուր կամ Սիւնեացի դուրս, ապա կանան («Պապանան») եւ յետո ընդհանուր հաւանութեամբ եւ իրաց կընտրելու ժողովում թողելով հարցնելու եւ կողակտին հաւատարմի մարգկան ձեռքով կտատարուեալպիս, իսկպիսին եւ ուրիշ քաղաքներ, ուր որ կարող են, ու կը յորդորեն նոցա որ նոցա էլ հաւանին իրանց ընտրաւին։ Եւ երբ որ իշխան քաղաքներն էլ հաւանին, նոցա էլ կը կընտրեն ուղարկած թողովը իրանց կնիքներով եւ նոր ընտրաւին կընտրուան իրանց հայրապետին։

Գ. Օրոշում Կաթողիկոսի

Բոլորած կաթողիկոսացուն եթէ արդէն Աթոռումն է կոծուր անմիջապէս, իսկ եթէ ուրիշ տեղն է կը գալ եւ ապա կոծուր։ Օրծման կարգը ստորաբեր յետոյ կաթողիկոսի օրհնութեան զգրք է զգուշ ամեն քաղաքներին։

Էրինք, թէ՛ խոր-
լանդակու թենէ
՝ միանգամայն
ալու համար, և

չխտահերով,

ապա իմանալով
 դատարանի գործը,
 զատուցած՝ բա-
 ռ միայն է Մեդ-
 րիթան մէջ բա-
 չէ թէ միայն
 մոկիւն լինելուն
 մասնակեր
 եղանք՝ որ գոր-
 անյոյ՝ կռիւի՝
 ընտանիս կարճ վե-
 րահանակետով մեր
 ներս ընտանիք

դեցիկ զարդը կը
 և որը մասնա-
 ը կ'ընծայեն ա-
 մենքուն գիւրուն
 փերուն յիշողուն
 ատանով ։ Նոյն
 այլաբանութեան
 մէջ գեղեցիկ բա-
 սերունն ձեւերուն

Ժնանօթ մնացա՞ծ,
 Երբեքն քի որ քի մեր
 Ես կրկին եկաւ
 Եստակ զկուրուսոց
 Զգործածեցինք,
 Ե յարուի կաթարէն
 Երկնն, Մեր այս
 Խուսթ եամբն որոն
 Կլտի զգան ազ-
 Երբեքն որ քործ
 Երկի թարգմա-
 Խուս ձեռն ե Գայ
 Եստակ միտան

աւիարեւի է. ւ.
առարանի ըստ

բիղէն բերելով՝ ընտրութիւնը դիպուածով կամ գը
քին անուան խոստանալներէն դատելով եղած էր, ք
վերջնագէ կերը էին, և եթէ թէլ մը խառնօյփիւր
թիւն ձգեցին անառափնոր մտքին մէջ, այն խառն
շքիւթութիւնն յետոյ վարատեցաւ և ինչ լաւ բան
կար անոր մէջ, մնաց և տակաւին մնացած է մա
մէջ. այնչափ ճմարիտ է այն խօսք թէ ամեն ընթ
ցում օգտակար է:

Լիզ չէր գիտեր կարգաւ, բայց տեսնելով որ ժ
մը ազատութիւն ունենալու պէս գիրքերու մէջ
սուղութիւն, հետաքրքրութիւն ունեցաւ իմանալու
ինչ էր զիս այնչափ հրապուրողը, չար ուղքը ձե
ղէս առնուլ այն գիրքերն որք չարգելուին զիս
հետ խաղալէ. յետոյ տեսնելով որ ես դարձեալ
նոյց կը վերագաւառայի, խնդրեց որ կարգամ իր
Այս բան նոր կապ մ'եղաւ մեր մէջ: Ինք իւր
ամփոփելով, խնդր միշտ հետաքրքրի, առանց ս
տի բաներով կամ ունայն խօսքերով դժադած լինել

Որչա՛կ ժամեր անցուցինք այսպէս, ինքը դիմա-
նատած, աչքն երեխիս սեւեռած, և ես կարգաւ,
Շատ անգամ կ'աղք կ'առնուի՝ այնպիսի բառերու կ'
պարբերութեանց հանդիպելով, զորս չէի հասկնար
անոր երեսը կը նայէի։ Այն ժամանակ՝ երբեմն
կար կ'աշխատէիք անոցի իմանար դռնիւնը,
երբոր չգտնէիք, յետոյ կ'առաջարկէր ինձ շարուն-
կել ընթերցումս այնպիսի նշան մ'ընելով որ բաւկ
զէր «եռեկ թող մնա» ։ Դմօնայանք ուրուստե-
թիւն սովորեցուցի անոր, այսինքն ինչ ու ես ուրո-
գծութիւն կը կոչէի։ Այս բան երկար և դժուար

(Երբեմնիկ)

*qu
f.
f.
L
P~
L
W~
L~
L~
W~
L~*

